

8 december 2020

Terheijden, gemeente Drimmelen

Verslag reflectieve monitor

Een belangrijk doel van het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) is leren. Het programma voert daartoe jaarlijks een reflectieve monitor uit. In het najaar van 2020 vond hiervan de tweede ronde plaats. Dit gebeurde door middel van een gesprek van 1 uur met de gemeentelijke projectleider(s) van de proeftuin en de verantwoordelijke wethouder, eventueel, op initiatief van de gemeente, aangevuld met partners en/of projectmedewerkers. Dit is het verslag van het gesprek met de proeftuin binnen de gemeente Drimmelen.

Stand van zaken

In Drimmelen lopen meerdere projecten in het kader van de energietransitie. Het Traais Energie Collectief (TEC) werkt niet alleen aan het warmtenet maar ook aan de realisatie van een zonnepark en een windmolen. Door een uitspraak van de rechter is er vertraging ontstaan bij de realisatie van het zonnepark. Voor de windmolen is recent groen licht gekomen. Dit succes is groots gevierd in het dorp Terheijden. Het eerste deel van het warmtenet voor 125 woningen is gerealiseerd. De tweede fase voor 90 woningen is door sanering opgeschoven naar 2021. De fases daarna betreffen een combinatie met dijkverhoging, dat is een complex project. De eerste aansluitingen naar de woningen en gebouwen worden in de loop van 2021 gefaseerd gerealiseerd. De huisbezoeken om het aanbod toe te lichten voor aansluiting hebben door Corona dit jaar niet plaats kunnen vinden. De woningcorporatie heeft 30% van de woningen in bezit (77 woningen in de eerste fase) en heeft aangegeven deze te willen aansluiten op het warmtenet. Als publieke gebouwen (het zwembad, kerk en bejaardentehuis) ook willen aansluiten is er al een groot equivalent voor de businesscase gerealiseerd. De gemeentelijke projectleider is dit voorjaar vertrokken. Dat is voor de wethouder een aderlating geweest omdat deze projectleider veel dossierkennis had. Binnenkort wordt de vacature ingevuld. In Drimmelen is er een initiatief voor een geothermie bron en een biomassacentrale voor de glastuinbouw. Omdat hier bovenop ook nog de transitievisie warmte eind 2021 gereed moet zijn is de gemeentelijke organisatie in deze periode zwaar belast met de energietransitie. Er is veel bestuurlijk draagvlak voor de energietransitie.

Geleerde lessen

Tijdens het gesprek zijn de volgende lessen besproken;

Samenwerking tussen bewonerscollectief en gemeente

- De gemeente vindt 'regie' niet het juiste woord voor haar rol, het gaat om samenwerking. De gemeente zou graag opschaling van onderop doen en zelf niets 'opleggen'. Het lijkt niet reëel dat de casus van Terheijden voor alle wijken in Nederland toepasbaar
- Dankzij de samenwerkingsovereenkomst werken de gemeente en TEC in een duidelijk kader samen. Een jaar geleden is deze tussen gemeente en TEC gesloten voor de realisatie van het warmtenet. Er is veel juridisch uitzoekwerk aan vooraf gegaan en daardoor zijn alle afspraken goed vastgelegd.
- Start aan de voorkant met een goede kennismaking ook van elkaars werkwijze, kennisniveau en spreek verwachtingen uit. De gemeente is een doorgewinterde aanbesteder voor riolering, voor TEC was dit nieuw. De gemeente en TEC hebben gaandeweg met elkaar ontdekt hoe het beste samen te werken. Omdat er tijdsdruk op het project zat is dit in vliegende vaart gegaan.
- Een succesfactor voor de samenwerking zijn de korte lijntjes door de kleinschaligheid en toegankelijkheid van de gemeentelijke organisatie. Daarnaast heeft de gemeente een aantal technici en mensen met een groen hart die gemotiveerd zijn om er wat van te maken en hobbels te nemen. Lef is belangrijk in een pilot als deze.
- Als bewonerscollectief moet je met de gemeente samenwerken. TEC, geksterend weleens de 'Galliërs van Drimmelen' genoemd, wilde het in eerste instantie alleen doen. Dat is onmogelijk want je raakt elkaar op zoveel plekken; van ondergrond tot waterschap en van monumentenzorg tot vergunningverlening.

Bewonerscommunicatie en -participatie

- De gemeente is voornemens om, net als in Terheijden met TEC, de dorpskernen te betrekken bij de transitievisie warmte. De gemeente ziet het als de beste aanpak om initiatieven van onderaf te faciliteren dan van bovenaf te organiseren. Het kost wellicht wat meer tijd, maar levert wel meer op. Dit is een belangrijke les geweest in Terheijden waar de gemeente een zonnepark wilde realiseren en bewoners ingrepen omdat zij zelf eigenaar wilden zijn.
- De bewoners zijn vanaf begin 2019 in vier sessies meegenomen in het verhaal van het warmtenet. De gemeente heeft geleerd dat het belangrijk is om met bewoners in gesprek te gaan, op de koffie met een koek. Door Corona is er vertraging in dit proces gekomen en de eerste aansluitingen op het warmtenet zijn een jaar opgeschoven. Er zal nog veel tijd gaan zitten in het goed meenemen van bewoners en eigenaren.
- Regelmatig reuring rondom het project om Terheijden qua energie zelfvoorzienend te maken is belangrijk voor het draagvlak en helpt ook om bewoners mee te krijgen voor het warmtenet. Naast de

aanleg van het warmtenet is er RRE subsidie aangevraagd door de gemeente. TEC heeft in Terheijden met vrijwilligers inkopen gedaan voor het samenstellen van energieboxen. Er zijn 2600 brieven bezorgd waarop 800 reacties voor deelname zijn gekomen. Een deel van deze respondenten was nog geen lid van TEC. Er is ook een actie met Enpuls en de provincie 'energiebesparen doe je zo'. Hiervoor worden vijf proefwoningen energieneutraal gemaakt in de komende periode. Mensen gaan erover praten door alles wat er gebeurt.

- Het draagvlak bij bewoners is divers. Niet iedereen heeft een groen hart. De leden van TEC kunnen stemmen over wat ze gaan doen. Daaruit blijkt ook de diversiteit in ambitie en wensen. Als het landelijke verhaal niet klopt (bijvoorbeeld grote bedrijven mogen veel fossiele energie gebruiken) krijgt de gemeente dat niet uitgelegd aan bewoners.
- De filosofie van TEC is om niet te wachten op lange termijn oplossingen als waterstof maar nu te doen wat er kan.

Technische oplossing

- TEC en de gemeente zijn nog steeds overtuigd dat het goed is geweest om de kip-ei situatie te doorbreken door te starten met de aanleg van het warmtenet.
- Op basis van voortschrijdend inzicht is gekozen om de realisatie van het warmtenet op te splitsen in kleinere delen van 150 woningen. De combinatie van bronnen (WKO, zonnestroom, windenergie) zou genoeg energie moeten genereren voor het hele dorp. De combinatie van bronnen werkt positief op de businesscase.
- Er mag in Terheijden maar 80 meter diep geboord worden voor de WKO. Dat is een beperking.
- Er is door de gemeente anderhalf jaar geleden een vergunning afgegeven voor een lokale biomassa installatie. Het past in bestemmingsplan en er is een zorgvuldige procedure voor geweest. De landelijke discussie rondom biomassa is afgelopen jaar ingewikkelder geworden. De provincie moet nog vergunning geven en het is onzeker welke invloed de landelijke dynamiek op dit project zal krijgen.

Financiering

- Voor de financiering bij banken is de energiemix van zon, wind aantrekkelijk. Een aantal banken wil liefst alleen zon en wind financieren en dat geeft TEC buffer/ruimte voor ontwikkelen warmtenet.
- Mensen blijven vooralsnog het alternatief voor hun energievoorziening vergelijken met gasprijzen.
- Het Drimmelens energieakkoord is ondertekend door een groot aantal partijen. Het akkoord dient voornamelijk om de opbrengst uit de windmolen voor 25% veilig te stellen voor de gemeenschap. Er wordt nu gewerkt aan een investeringskader voor de opbrengst. Deze moet revolverend geïnvesteerd worden en ten behoeve aan lokale initiatieven.

Gezamenlijke aanleg riolering en warmtenet

De gemeente en TEC hebben gezamenlijk de aanleg van het warmtenet en de vervanging van de riolering aanbesteed. Hierover hebben zij de volgende leerervaringen;

- Met een goede, deskundige aannemer met een LEAN-planning is het mogelijk om de combinatie te maken in de uitvoering. Er zijn een aantal dingen voorgevallen doordat de aannemer onvoldoende ervaring had. Deze zaken heeft de aannemer moeten oplossen.
- Het lassen voor het warmtenet is tijdrovender dan de vervanging van riolering. Daardoor ligt de straat langer open. Het scheelt echter dat de straat niet nogmaals open hoeft als het niet gecombineerd wordt.
- Precair voor het project in Terheijden was dat de openliggende straat een centrumroute is. Hierdoor is de belangrijke verkeersader van het dorp buiten dienst geweest. Dit is een mogelijke afweging voor de keuze om aanleg al dan niet te combineren.
- Terugkijkend zou de gemeente zelfde keuze hebben gemaakt, gelijktijdig aanbesteden en uitvoeren.

Reflectie op bijdrage PAW

- Een landelijke visie en strategie en een stabiel wettelijk kader is heel belangrijk om lokaal de energietransitie uit te kunnen voeren. Dat ontbreekt nog. Een bestuurlijk overleg tussen proeftuinwethouders zou benut kunnen worden om een advies aan de (in)formateur te geven na de landelijke verkiezingen aankomende voorjaar hierover.
- Kom langs om vanuit het Rijk te voelen en te zien hoe het er echt aan toegaat in de proeftuinen.
- Energietransitie zou een grotere rol moeten gaan spelen in het beroepsonderwijs.
- De gemeente ervaart veel bureaucratie, zoals Europese aanbestedingsregels rondom besteding van de proeftuinmiddelen. Het zou fijn zijn als de landelijke overheid de bureaucratie rondom deze proeftuin projecten kan verminderen.
- Maak gebruik van alle leerervaringen uit Drimmelen ten aanzien van de juridische constructie die voor de samenwerkingsovereenkomst met TEC is uitgezocht.
- Een bestuurlijk overleg wordt gewaardeerd als er m.n. kennis wordt gedeeld, ervaringen en kader makend gesprek wordt gevoerd.